

PROGRAM NAUCZANIA

JĘZYKA ANGIELSKIEGO W PRZEDSZKOLU

zgodny z

**Podstawą Programową
wychowania przedszkolnego dla przedszkoli
oraz innych form wychowania przedszkolnego**

**Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dnia 14 lutego 2017 r.**

**w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego
oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego
dla szkoły podstawowej**

**DLA PRZEDSZKOLI
ORAZ ODDZIAŁÓW PRZEDSZKOLNYCH W
SZKOŁACH PODSTAWOWYCH**

Magdalena Appel

Joanna Zarańska

Ewa Piotrowska

SPIS TREŚCI

1. Opis programu

- 1.1 Wstęp
- 1.2 Koncepcja pedagogiczna
- 1.3 Warunki realizacji założeń programowych
 - 1.3.1. Adresaci programu
 - 1.3.2 Czas realizacji programu
 - 1.3.3 Liczebność grup
- 1.4 Charakterystyka dzieci w wieku przedszkolnym
 - 1.4.1 Dzieci trzyletnie
 - 1.4.2 Dzieci czteroletnie
 - 1.4.3 Dzieci pięcioletnie
 - 1.4.4 Dzieci sześćioletnie

2. Cele nauczania

- 2.1 Cele edukacyjne – wymagania ogólne
- 2.2. Szczegółowe cele kształcenia językowego

3. Sposoby osiągnięcia celów

- 3.1 Założenia metodyczne
- 3.2 Techniki nauczania
 - 3.2.1 Nauczanie sprawności językowych
 - 3.2.2 Wprowadzanie i utrwalanie słownictwa na zajęciach języka obcego
 - 3.2.3 Propozycje gier i zabaw
- 3.3 Praca na zajęciach
 - 3.3.1 Podstawowe wyposażenie, materiały i pomoce dydaktyczne
 - 3.3.2 Organizacja zajęć
 - 3.3.3 Stosowanie języka ojczystego na zajęciach
 - 3.3.4 Korygowanie błędów w czasie zajęć
 - 3.3.5 Formy pracy

4. Treści nauczania

- 4.1 Obszary tematyczne i leksykalne
- 4.2 Sytuacje i funkcje komunikacyjne
- 4.3 Struktury gramatyczne

5. Opis osiągnięć ucznia

6. Ocena pracy i osiągnięć ucznia

- 6.1 Ocena globalna
- 6.2 Ocena w czasie zajęć

Bibliografia

Metryczka programu

przedmiot: język angielski

etap nauki: wychowanie przedszkolne i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych

wymiar godzin: 30-minutowe spotkania 2 razy w tygodniu lub 20-minutowe spotkania, 3 razy w tygodniu, dodatkowo włączenie elementów nauki języka obcego w tok różnych zajęć przedszkolnych

autorki: Magdalena Appel, Joanna Zarańska, Ewa Piotrowska

1. Opis programu

1.1 Wstęp

Niniejszy program może być realizowany w przedszkolach publicznych i prywatnych, w oddziałach przedszkolnych zorganizowanych w szkołach podstawowych oraz w szkołach językowych prowadzących nauczanie języka angielskiego w grupach małych dzieci. Program oparty jest na założeniach znowelizowanej podstawy programowej wychowania przedszkolnego określonej w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia **14 lutego 2017 r.** w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego (załącznik 1); uwzględnia także założenia *Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego*, najnowsze trendy w edukacji dzieci oraz praktyczne doświadczenia z pracy z małymi dziećmi. Program przeznaczony jest dla dzieci rozpoczynających naukę języka od podstaw.

Od 1 września 2017 roku obowiązek realizowania nowej podstawy programowej wychowania przedszkolnego w zakresie obszaru „Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym” obejmuje wszystkie dzieci korzystające z wychowania przedszkolnego, wykluczając z tego obowiązku jedynie dzieci posiadające różnego rodzaju orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Oznacza to, że elementy nauki języka obcego powinny być wprowadzane **we wszystkich grupach przedszkolnych**, a nie, jak dotychczas, jedynie u dzieci z najstarszych grup.

Celem programu jest przedstawienie metod i technik nauczania oraz form pracy, dzięki którym mali uczniowie w sposób aktywny, a więc ciekawy „zanurzać się” będą w świecie języka angielskiego. Program zawiera charakterystykę dzieci w wieku przedszkolnym, opis celów dydaktycznych i wychowawczych oraz sposoby ich osiągnięcia, prezentację treści nauczania, propozycje dotyczące doboru materiałów dydaktycznych, przykłady ćwiczeń i zabaw, oraz opis osiągnięć ucznia i sposoby ich sprawdzania.

1.2 Koncepcja pedagogiczna

Wiek przedszkolny to ten okres w życiu dziecka, w którym zdobywa ono umiejętności funkcjonowania w szerszej grupie, wychodzi w świat, poza znany mu krąg rodzinny. Rolą nauczyciela i wychowawcy jest objaśnianie dziecku rzeczywistości i rządzących nią praw, zaszczepienie pozytywnego stosunku do otaczającego je świata, przedstawienie właściwej hierarchii wartości i uwrażliwienie na problemy innych. Nauczyciel języka obcego powinien w tym procesie aktywnie uczestniczyć, dbając o rozwój umysłowy przedszkolaka, zdobywanie przez niego umiejętności językowych i wspierając go w kształtowaniu właściwych postaw życiowych. Dlatego założeniem niniejszego programu jest **ściśle skorelowanie nauczania języka obcego z programem nauczania przedszkolnego**. Nauczyciel języka powinien działać w stałym porozumieniu z osobą na co dzień zajmującą się grupą dzieci. Szczegółowe omówienie realizacji celów wychowawczych i dydaktycznych, skorelowanych z celami wychowania przedszkolnego znajduje się w rozdziale 2. (Cele nauczania)

Dzieci w wieku przedszkolnym mają empiryczne podejście do świata, poznają go wszystkimi zmysłami; poszerzają swoją wiedzę i umiejętności głównie poprzez działanie, które zawsze jest pewną formą zabawy. Dlatego zajęcia językowe powinny dostarczać dzieciom jak najwięcej okazji do poznawania i przyswajania języka podczas aktywnego badania świata w formie zabawy. Ważne są ćwiczenia stymulujące wszechstronny rozwój dziecka. Powinny one zawierać elementy ruchu, dźwięku i obrazu. Pozwólmy zatem dziecku działać na polu plastycznym, konstrukcyjnym, muzycznym i dramatycznym. Należy też pamiętać, że dziecko myśli i działa 'tu i teraz', dlatego wiedza, którą nauczyciele w przedszkolu chcą przekazać dzieciom, powinna nawiązywać do najbliższych dziecku problemów, odpowiadać na indywidualne zapotrzebowania każdej grupy, a także każdego dziecka. Ważne jest owo rozpoznanie potrzeb danej grupy i każdego z dzieci do niej należących, bowiem kluczem do efektywnego nauczania jest znajomość psychiki, możliwości i potrzeb małych uczniów. Dzieci w wieku przedszkolnym muszą czuć się bezpiecznie, pewnie – tylko w takim środowisku nauczanie przyniesie pożądane efekty.

Bardzo istotny w nauce języka jest również kontakt nauczyciela z rodzicami. Rodzice powinni być świadomi tego, że nauka angielskiego w przedszkolu to przede wszystkim dobra zabawa. Jej celem jest uwrażliwienie dziecka na język obcy, uświadomienie mu, że jest on w dzisiejszym świecie elementem wszechobecnym. Dziecko wystawione na działanie języka obcego może na początku reagować niepokojem i niechęcią do mówienia. Uszanujmy tak zwane „prawo dziecka do milczenia”. To, że milczy nie oznacza wcale, że się nie uczy. Na razie „nasyca się” językiem, po to by pewnego dnia przemówić.

1.3 Warunki realizacji założeń programowych

1.3.1. Adresaci programu

Niniejszy program przeznaczony jest dla:

- nauczycieli języka angielskiego pracujących z dziećmi w wieku przedszkolnym
- nauczycieli nauczania przedszkolnego uczących jednocześnie języka angielskiego
- rodziców pragnących aktywnie uczestniczyć w językowej edukacji dziecka
- dyrektorów przedszkoli i szkół, w których zorganizowane są oddziały przedszkolne, odpowiedzialnych za stworzenie dzieciom optymalnych warunków do nauki

Wykorzystując niniejszy program nauczania, nauczyciele mogą:

- określić ogólne i szczegółowe cele kształcenia
- wybrać najefektywniejsze metody i techniki pracy z uczniami
- wybrać właściwe materiały podstawowe i dodatkowe przydatne w nauczaniu języka angielskiego w przedszkolu.

1.3.2 Czas realizacji programu

Niniejszy program przewidziany jest do zrealizowania na zajęciach 30-minutowych 2 razy w tygodniu, bądź krótszych – 20 minutowych, 3 razy w tygodniu. Może być realizowany w całości lub częściowo, w zależności od tego, jaką ilością czasu dysponuje osoba ucząca i jakie są możliwości uczniów. Ponieważ dzieci w wieku przedszkolnym nie potrafią się skoncentrować na dłuższy okres czasu, szybko nudzą się i zniechęcają, zalecane jest, aby zajęcia językowe nie

trwały dłużej niż 30 minut.

Ponadto, konieczne jest nieustanne powtarzanie i utrwalanie wprowadzonych już elementów. Dlatego też zaleca się, zgodnie z założeniami podstawy programowej, **włączenie elementów nauki języka obcego w różne działania realizowane w ramach programu wychowania przedszkolnego**, choćby przez nazywanie przedmiotów w języku obcym, kierowanie do dzieci bardzo prostych poleceń w języku obcym czy włączanie do zajęć rymowanek, prostych wierszyków, piosenek oraz materiałów audiowizualnych w języku obcym.

1.3.3 Liczebność grup

Optymalna dla pełnej realizacji programu jest mała liczebność grup: 10-15 dzieci. Jeśli grupy przedszkolne są liczniejsze, najlepszym rozwiązaniem byłby podział. Jeśli nie jest on możliwy, nauczyciel powinien jak najczęściej organizować zabawy i ćwiczenia z podziałem dzieci na mniejsze grupy. Dzięki mniejszej liczebności grupy, wzrastają efekty zarówno dydaktyczne, jak i wychowawcze, w większym stopniu możliwe jest zastosowanie indywidualnego podejścia do każdego dziecka. Bliższy jest również wzajemny kontakt dzieci oraz kontakt nauczyciela z uczniami, nie wspominając o korzyściach związanych z utrzymaniem dyscypliny.

1.4 Charakterystyka dzieci w wieku przedszkolnym

Wiek przedszkolny uważany jest przez psychologów za krytyczny dla rozwoju jednostki. To okres najistotniejszych przemian rozwojowych we wszystkich sferach, czas kształtowania się osobowości i nabywania nowych umiejętności. Faza wieku przedszkolnego zaczyna się mniej więcej w 3. roku życia, a kończy się w chwili podjęcia nauki szkolnej, co zgodnie z reformą edukacji następuje w wieku 7 lat. Wraz z wiekiem dziecka i ciągłym jego rozwojem fizycznym i intelektualnym, zmieniają się jego możliwości i potrzeby, zwiększa się czas koncentracji, rozwija ciekawość badawcza, kształtuje myślenie wyobrazeniowe, rozwija się sprawność manualna i koordynacja wzrokowo-ruchowa; dziecko z czasem staje się bardziej uspołecznione, samodzielne i coraz lepiej kontroluje swoje emocje. Każde dziecko stanowi oczywiście odrębną indywidualność i rozwija się w swoim tempie. Można jednak zaobserwować pewne charakterystyczne cechy dla dzieci w poszczególnych latach edukacji przedszkolnej.

1.4.1 Dzieci trzyletnie

Dziecko trzyletnie znajduje się w pierwszej fazie okresu przedszkolnego.

- jest na ogół mało samodzielne i emocjonalnie uzależnione od dorosłych
- łatwo traci poczucie bezpieczeństwa
- potrzebuje indywidualnego traktowania
- jest egocentryczne, nie wykazuje potrzeby kontaktów społecznych
- cechuje je myślenie sensoryczno-motoryczne, czyli rozwiązywanie zadań przy bezpośrednim kontakcie z przedmiotami
- poznaje świat wielozmysłowo
- jego uwaga jest bardzo krótkotrwała, szybko się nudzi
- motywem do działania jest potrzeba zabawy
- rozwija się wyobraźnia i twórczość plastyczna

1.4.2 Dzieci czteroletnie

Dziecko czteroletnie zazwyczaj trudny okres adaptacji przedszkolnej ma już za sobą.

- jest bardziej samodzielne i rozwinięte fizycznie
- wciąż jest egocentryczne i chce skupiać na sobie uwagę
- bywa krnąbrne, lubi przeciwstawiać się poleceniom
- dąży do wzbogacenia własnego „ja”, naśladuje dorosłych
- ma silną potrzebę tworzenia i wyrażania siebie
- jest bardzo wrażliwe na krytykę.
- jest wrażliwe na muzykę, lubi tańczyć
- rozwija się chęć współpracy i zabawy z rówieśnikami

1.4.3 Dzieci pięcioletnie

Dziecko pięcioletnie jest zazwyczaj znacznie spokojniejsze od czterolatka.

- jest spokojne, przyjacielskie, choć bardzo ruchliwe
- jest ciekawe świata, choć nie potrafi jeszcze dostrzec związków logicznych
- zadaje dużo pytań
- w szybkim tempie rozwija się jego wyobraźnia i fantazja
- wzrasta możliwość skupienia uwagi
- rozwija się ekspresja plastyczna
- często bawi się samodzielnie, nie w grupie
- jego aktywność opiera się na praktycznym działaniu, na zabawach ruchowych, konstrukcyjnych i tematycznych.
- rozszerza się jego zasób słownictwa, rosną umiejętności myślenia i komunikacji werbalnej

1.4.4 Dzieci sześcioletnie

Dziecko sześcioletnie, w przeciwieństwie do pięciolatka, postrzegane jest często jako problematyczne, ale jednocześnie niezwykle ciekawe świata.

- bywa buntownicze i konfliktowe, co wynika z jego potrzeby zmiany, dążenia do niezależności
- jest żądne wrażeń, otwarte na świat, gotowe do poznawania nowych rzeczy
- tryska energią i jest bardzo ruchliwe
- angażuje się aktywnie (intelektualnie i fizycznie) w wykonywanie zadań
- ma słabą umiejętność koncentracji i dominuje u niego uwaga mimowolna
- jest niedojrzałe emocjonalnie, bywa kapryśne i często zbyt znudzone wykonywaniem danego zadania, aby je dokończyć.
- jest wciąż egocentryczne, ale coraz chętniej podejmuje próby współdziałania z rówieśnikami
- szuka aprobaty i docenienia przez nauczyciela, który jest dla niego wzorem i inspiracją do działania.

2. Cele nauczania

2.1 Cele edukacyjne – wymagania ogólne

Zgodnie z nadrzędnym założeniem podstawy programowej (**Rozporządzenie MEN z dn. 14 lutego 2017 r.**), „*celem wychowania przedszkolnego jest wsparcie całościowego rozwoju dziecka*”, tak aby dziecko kończące etap wychowania przedszkolnego osiągnęło dojrzałość do podjęcia nauki na pierwszym etapie edukacji.

Od dnia 1 września 2017 roku wszystkie dzieci uczęszczające do przedszkola powinny rozpocząć, wśród innych obszarów rozwijania wiedzy i umiejętności, przygotowanie do posługiwania się językiem obcym nowożytnym. Nauka elementów języka obcego powinna być włączona w różne zajęcia i zabawy ogólnopreedszkolne. Oznacza to, że cele nauczania języka angielskiego w przedszkolu powinny być skorelowane z programem wychowania przedszkolnego, a nauczyciel języka angielskiego w przedszkolu, planując swoje działania dydaktyczne, powinien dążyć do wspierania zadań ogólnych przedszkola.

Poniższa tabela ilustruje przykłady realizacji wybranych zadań wychowania przedszkolnego na zajęciach z języka angielskiego.

Cele wychowania przedszkolnego	Realizacja celów na zajęciach języka angielskiego
Wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka	rozwijanie sprawności językowych (głównie słuchania i mówienia), nauczanie słownictwa oraz języka funkcjonalnego i sytuacyjnego, stymulowanie komunikacji werbalnej i niewerbalnej, śpiewanie, zabawy rytmiczne, prace plastyczne itp.
Tworzenie warunków umożliwiających dzieciom swobodny rozwój, zabawę i odpoczynek	śpiewanie i płaśnianie, zabawy rytmiczne, wierszyki i rymowanki, elementy dramy; rysowanie, kolorowanie, malowanie, wycinanki itp.
Wspieranie aktywności dziecka podnoszącej poziom integracji sensorycznej i umiejętności korzystania z rozwijających się procesów poznawczych.	zaangażowanie różnych zmysłów w naukę języka obcego – wzroku, słuchu, dotyku, a przy omawianiu swoistych zagadnień - smaku i węchu; nauka poprzez działanie i eksperymentowanie
Wspieranie samodzielnej dziecięcej eksploracji świata	wykonywanie rozmaitych zadań samodzielnie, zachęcanie dzieci do eksperymentowania, nie tylko z językiem obcym
Wzmacnianie poczucia wartości dziecka oraz potrzeby tworzenia relacji osobowych i uczestnictwa w grupie .	praca w parach - stymulowanie zdrowego współzawodnictwa podczas gier językowych, uczenie się pomagania sobie wzajemnie; praca w grupach, wspólne działanie w celu osiągnięcia sukcesu; prowadzenie grupowych dyskusji, w których każde dziecko może wyrazić swoje zdanie
Przygotowywanie do rozumienia emocji, uczuć własnych i innych ludzi	wspólne rozwiązywanie zadań, kształtowanie wzajemnego szacunku wobec drugiego człowieka; zaangażowanie w zabawy – uczenie się wygrywać i przegrywać, współdziałanie i wzajemne pomaganie sobie
Tworzenie sytuacji edukacyjnych budujących wrażliwość dziecka	praca w parach i grupach – współdziałanie i uwrażliwienie się na uczucia innych dzieci; słuchanie opowiadań i analiza zachowań postaci z historyjek i bajek
Współdziałanie z rodzicami	ciągła informacja o działaniach i postępach dziecka, zadawanie ciekawych zadań domowych, w których niezbędne jest zaangażowanie rodzica; zeszyt współpracy z rodzicami zawierający propozycje domowych gier i zabaw

Kreowanie sytuacji prowadzących do poznania przez dziecko wartości i norm społecznych	praca w grupach - wspólne działanie w celu osiągnięcia sukcesu; stawianie dzieci w różnych sytuacjach, w których muszą poradzić sobie (komunikując się w innym języku), stosowanie w zabawach i grach elementu współzawodnictwa
Systematyczne wspieranie rozwoju mechanizmów uczenia się dziecka	rozwijanie umiejętności uczenia się, m.in zapamiętywania wyrazów, piosenek i rymowanek, wprowadzanie prostych elementów samooceny i oceny koleżeńskiej; udzielanie dziecku informacji zwrotnej
Tworzenie sytuacji edukacyjnych sprzyjających budowaniu zainteresowania dziecka językiem obcym nowożytnym, chęci poznawania innych kultur.	

2.2. Szczegółowe cele kształcenia językowego

Zgodnie z **rozporządzeniem MEN z dn. 14 lutego 2017 r.**, wszystkie dzieci korzystające z wychowania przedszkolnego powinny od 1 września 2017 roku realizować podstawę programową wychowania przedszkolnego w obszarze „Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym”.

“Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym powinno być włączone w różne działania realizowane w ramach programu wychowania przedszkolnego i powinno odbywać się przede wszystkim w formie zabawy. Należy stworzyć warunki umożliwiające dzieciom osłuchanie się z językiem obcym w różnych sytuacjach życia codziennego. Może to zostać zrealizowane m.in. poprzez kierowanie do dzieci bardzo prostych poleceń w języku obcym w toku różnych zajęć i zabaw, wspólną lekturę książeczek dla dzieci w języku obcym, włączanie do zajęć rymowanek, prostych wierszyków, piosenek oraz materiałów audiowizualnych w języku obcym. Nauczyciel prowadzący zajęcia z dziećmi powinien wykorzystać naturalne sytuacje wynikające ze swobodnej zabawy dzieci, aby powtórzyć lub zastosować w dalszej zabawie poznane przez dzieci słowa lub zwroty.”
(*Podstawa programowa wychowania przedszkolnego, Rozporządzenie MEN z dn. 14 lutego 2017 r.*)

W ramach realizacji celów z obszaru „Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym”, dziecko kończące wychowanie przedszkolne i przygotowane do podjęcia nauki w szkole:

- rozumie bardzo proste **polecenia** w języku obcym nowożytnym i reaguje na nie;
- uczestniczy w **zabawach**, np. muzycznych, ruchowych, plastycznych, konstrukcyjnych, teatralnych;
- używa **wyrazów i zwrotów** mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności;
- powtarza **rymowanki** i proste **wierszyki**, śpiewa **piosenki** w grupie;
- rozumie ogólny sens krótkich **historyjek** opowiadanych lub czytanych, gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami;

(*Podstawa programowa wychowania przedszkolnego, Rozporządzenie MEN z dn. 14 lutego 2017 r.*)

Nauczanie języka angielskiego w przedszkolu ma zatem na celu przede wszystkim stworzenie atmosfery zabawy, która sprzyja nauce w przypadku najmłodszych uczniów, motywowanie dzieci oraz wykorzystywanie ich naturalnych predyspozycji do rozwijania umiejętności językowych. Nauczanie języka angielskiego ma wspomóc rozwój kompetencji komunikacyjnej dziecka, wdrażać dziecko do pracy w grupie, rozwijać wrażliwość dziecka oraz jego zdolności twórcze, a także umacniać jego wiarę we własne siły i możliwości.

Nauczanie języka angielskiego w przedszkolu znacząco różni się od lekcji językowych w późniejszych latach edukacji szkolnej, bowiem koncentruje się na nauczaniu tylko dwóch sprawności należących do tzw. kodu werbalnego, opierającego się na słowie. Są nimi słuchanie i mówienie.

W zakresie **umiejętności słuchania**, nadrzędnym celem jest oswojenie dzieci z brzmieniem języka angielskiego, prezentowanie poprawnej wymowy i intonacji. Należy dążyć do tego, aby dziecko kończące przedszkole w zakresie rozumienia ze słuchu:

- potrafiło rozpoznać brzmienie i melodię języka angielskiego;
- rozumiało proste polecenia nauczyciela i właściwie, werbalnie lub pozawerbalnie, na nie reagowało;
- rozpoznawało piosenki, wierszyki i rymowanki;
- rozumiało sens opowiedzianych historyjek, gdy są wspierane obrazkami, gestami, przedmiotami

Rozwijanie **sprawności mówienia** zaś polega na zachęcaniu dziecka do powtarzania słów, zwrotów, prostych wierszyków i odgrywania prostych scenek komunikacyjnych. Należy dążyć do tego, aby dziecko kończące przedszkole w zakresie porozumiewania się w języku obcym:

- potrafiło werbalnie zareagować na polecenie nauczyciela;
- potrafiło udzielić bardzo prostej odpowiedzi na pytanie nauczyciela
- używało prostych wyrazów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności;

Należy jednak pamiętać, że w nauczaniu małych dzieci nadrzędną rolę przypisuje się rozumieniu ze słuchu; nie należy zmuszać dzieci do mówienia, respektując potrzebny im **okres ciszy**.

Ponadto, należy podkreślić, że podczas zajęć języka angielskiego, dziecko:

- kształtuje umiejętności:
 - pracy w grupie
 - wspólnego działania w celu osiągnięcia sukcesu
 - przestrzegania zasad gry i postępowania
 - podejmowania decyzji
 - dzielenia się z innymi
- uczy się tolerancji wobec odmiennego wyglądu, zachowań, upodobań, zwyczajów i kultur
- buduje szacunek wobec ludzi, przyrody, zwierząt i przedmiotów
- uczy się podstawowych zachowań społecznych.

3. Sposoby osiągnięcia celów

3.1. Założenia metodyczne

Nauczanie języka obcego na poziomie przedszkolnym wymaga odrębnych metod, innych niż te stosowane w nauczaniu na wyższych poziomach. Powinno być ono ściśle skorelowane z programem wychowania przedszkolnego, a podstawową formą nauki języka obcego musi być **zabawa**. W czasie zabawy dzieci opanowują język „bezwiednie”, co podsumować można stwierdzeniem *They think they are playing, while we know they are learning*. Prawdopodobnie przez wiele pierwszych tygodni nie będą jeszcze w stanie używać języka angielskiego, jako środka komunikacji. Mimo to naszym zadaniem jest pokazywać im, że język ten służy do przekazywania istotnych informacji, najpierw bardzo krótkich, jednowyrazowych, potem coraz dłuższych i bardziej złożonych. Wzorem i inspiracją do nauczania języka obcego powinno być to, w jaki sposób dzieci uczą się języka ojczystego.

Po pierwsze, przyswajają go w sposób **całościowy** (holistyczny). Rozumienie wypowiedzi ułatwia im intonacja, mimika, gestykulacja oraz barwa i natężenie głosu. Tak więc na zajęciach angielskiego powinniśmy używać prostych, krótkich sformułowań, posługując się przy tym bogatą gestykulacją i mimiką.

Po drugie, dzieci posługują się językiem ojczystym w często powtarzających się sytuacjach i kontekstach, co prowokuje do używania tych samych słów i zwrotów. Stwarzajmy więc sytuacje, w których dzieci powtarzać będą określone wyrażenia. Powracajmy do wcześniej poznanych treści i tematów na zasadzie **spirali**, wzbogacając je o nowe elementy.

Po trzecie, dziecko kształtuje swój język poprzez kontakty z najbliższymi osobami, obserwacje i badanie najbliższego mu środowiska. Starajmy się stwarzać w klasie sytuacje zbliżone do tych, które dzieci znają z domu, z kontaktów z osobami dorosłymi i z rówieśnikami. Może to stanowić dobry punkt wyjścia do nauczania języka obcego. Sposób nauczania oparty na powyższych przesłankach nazywamy **metodą naturalną**.

Niezwykle istotnym elementem nauczania małych dzieci jest oddziaływanie na nie przez obraz, dźwięk, rym i rytm. Kojarzenie brzmienia angielskich słów czy dłuższych wypowiedzi z ilustracjami, rymem lub rytmem pozwala dzieciom wypracować własny schemat pamięciowy - czyli własne sposoby kojarzenia. Uczenie poprzez kojarzenie dźwięku z obrazem charakterystyczne jest dla **metody audiowizualnej**.

W nauczaniu dzieci w wieku przedszkolnym bardzo przydatną i jedną z podstawowych metod jest tzw. **TPR (Total Physical Response)**, czyli metoda reagowania całym ciałem. Małe dziecko ma na początku nauki bardzo ograniczone możliwości powtarzania za wzorem. Często nie chce mówić, za to chętnie pokazuje to, że rozumie, wykonując polecenia. Dlatego pozwólmy dzieciom odnosić sukcesy, gdy na naszą komendę *Run!* biegną, czy gdy, słysząc polecenie *Touch your toes!*, dotykają paluszków u nóg.

Dzieci lubią być aktorami i wcielać się w postaci z bajek i opowiadań. Dlatego bardzo dobre wyniki przynosi praca **metodą dramy**. Uczniowie znacznie chętniej mówią w języku obcym,

gdy mogą „ukryć się“ pod fikcyjną postacią. Nauka roli, wielokrotne jej powtarzanie, a potem odgrywanie „na scenie“ jest okazją do opanowywania dłuższego tekstu i jednocześnie do pochwalenia się swoimi osiągnięciami.

Najlepiej, by język, który występuje w sztuce czy skeczu, nawiązywał do tego, którego dzieci uczyły się wcześniej na lekcjach. Udział dzieci w inscenizacji uczy je pracy w zespole, odpowiedzialności za wspólne dzieło, a przede wszystkim jest dobrą zabawą i źródłem satysfakcji.

Aby treść zajęć językowych odnieść do doświadczeń i zainteresowań dzieci, oraz swobodnie dopasować program nauczania języka angielskiego do programu nauczania przedszkolnego, najkorzystniej jest stosować **podejście tematyczne**. Podejście to sprzyja procesowi uczenia się. Dzieci kojarzą słowa, funkcje, struktury i sytuacje z określonym tematem. Skojarzenie ułatwia zapamiętywanie, zaś nauka języka w realnym kontekście sprzyja zarówno zrozumieniu jak zapamiętywaniu.

3.2 Techniki nauczania

3.2.1 Nauczanie sprawności językowych

Nauczanie sprawności słuchania

W procesie nauczania przedszkolaków ćwiczenia związane ze sprawnością słuchania stanowią bazę wyjściową dla wszystkich innych rodzajów aktywności. Nagranie lub wypowiedź nauczyciela dostarczają dziecku wzorca fonetycznego, intonacyjnego, a także ukazują kontekst sytuacyjny dla danego słowa lub wyrażenia. Dopiero na podstawie tekstu usłyszanego można przeprowadzać ćwiczenia utrwalające. Są to ćwiczenia ruchowe i plastyczne, zadania polegające na chóralnym, następnie indywidualnym odtwarzaniu tekstu, a w końcu samodzielne wypowiedzi.

Przykładowe techniki nauczania słuchania to:

- słuchanie nauczyciela z jednoczesnym reagowaniem na jego rutynowe polecenia tj. wstań, usiądź
- słuchanie i wykonywanie poleceń w ramach czynności plastycznych i manualnych, tj. pokoloruj, narysuj
- reagowanie całym ciałem (TPR) na usłyszane polecenia tj. skacz, klaśnij w dłonie
- wskazywanie właściwych przedmiotów/ilustracji – rozumienie ze słuchu
- ogólne rozumienie usłyszanej historyjki
- słuchanie historyjki i numerowanie ilustracji zgodnie z chronologicznym rozwojem wydarzeń przedstawionych w tekście
- uzupełnianie obrazków w trakcie słuchania historyjki
- odnajdowanie informacji w usłyszonym tekście
- słuchanie muzyki i kojarzenie jej z tekstem w języku angielskim

Nauczanie sprawności mówienia

W zakresie umiejętności mówienia w języku angielskim, dziecko w wieku przedszkolnym powinno doskonalić umiejętność poprawnego powtórzenia prostych wypowiedzi, odtwarzać teksty piosenek, wierszyków i wyliczanek, nazywać przedmioty z najbliższego otoczenia i stopniowo budować bardzo proste i krótkie wypowiedzi dotyczące siebie, rodziny i otaczającego świata

Przykładowe techniki nauczania mówienia to:

- grupowe odtwarzanie usłyszanego tekstu wierszyka, rymowanki lub piosenki
- indywidualne odtwarzanie usłyszanego tekstu wierszyka, rymowanki lub piosenki
- konstruowanie prostej wypowiedzi na bazie podanego wzorca
- odgrywanie ról w scenie lub dialogu (role play)
- recytacja wierszyka, śpiewanie piosenki
- przygotowanie do inscenizacji (pre-acting out)

Rozbudzenie zainteresowania sprawnością czytania

W zakresie umiejętności czytania w języku angielskim, w ostatnim roku edukacji przedszkolnej warto stopniowo rozbudzać zainteresowanie słowem pisanym. Optymalna jest na tym etapie metoda czytania globalnego, w której dziecko rozpoznaje i nazywa cały wyraz, nie wnikając w jego strukturę i nie znając liter.

Przykładowe techniki nauczania czytania (globalnego) to:

- zabawy ze słowniczkiem obrazkowym
- rozpoznawanie wyrazów pasujących do ilustracji na kartach obrazkowych

3.2.2 Wprowadzanie i utrwalanie słownictwa

Głównym źródłem słownictwa na lekcjach języka obcego na poziomie przedszkolnym są piosenki, wierszyki, rymowanki i opowiadania (*stories*), przekazywane w formie nagrania bądź przez nauczyciela.

- **Wierszyki i rymowanki** to rodzaj tekstu, który może być stosowany w nauce języka dosłownie od pierwszych lekcji. Wykorzystując pary rymujących się wyrazów łatwiej zapamiętać większą liczbę nowych słów. Rymy mogą być także elementem występującym w grach utrwalających słownictwo, takich jak *Memory* czy *Piotruś*.
- **Piosenki** na lekcjach języka angielskiego to następna atrakcja dla najmłodszych. Dziecko uczy się ich bardzo szybko, pod warunkiem, że ich teksty są proste, a muzyka dostosowana do jego upodobań. Piosenki przyczyniają się dodatkowo do umuzykalnienia dzieci, wyrabiają w nich poczucie rytmu. Istnieje wiele możliwości wykorzystania ich na lekcjach również w połączeniu z ruchem (TPR).
- Słuchanie krótkich **opowiadań** (*stories*) to kolejna forma nauki bardzo lubiana przez dzieci. Historyjki powinny być bogato ilustrowane i pełne ruchu, a ich język jak

najprostszy. Najlepiej, by treść i ilustracje dawały uczniom możliwość zaangażowania się w pokazywanie przebiegu zdarzeń.

Wprowadzanie słownictwa

➤ zastosowanie **kart obrazkowych (flashcards)**

Nauczyciel umieszcza karty w takim miejscu, żeby były widoczne dla wszystkich, np. na tablicy (za pomocą magnesów lub blue-tac'a) lub na podłodze (jeśli dzieci siedzą w kręgu). Następnie wskazuje wybraną kartę i nazywa ilustrację, która się na niej znajduje.

➤ ilustrowanie słów **gestami, mimiką i czynnościami**

Nauczyciel wydaje komendę *Run!* i biegnie. Następnie mówi: *Stop!* i zatrzymuje się. To samo ćwiczenie przeprowadza razem z dziećmi, pokazując czynności, jakie mają wykonać. Gdy dojdzie do wniosku, że uczniowie dostatecznie zrozumieli związek między danym słowem a czynnością, może ograniczyć się tylko do wydawania poleceń.

➤ wykorzystanie **ilustracji** w podręczniku, na **planszach** obrazkowych lub **plakatach**

Stuchając opowiadania, dzieci patrzą na ilustracje. Wcześniejsza rozmowa w języku ojczystym na temat zilustrowanych wydarzeń pozwoli uczniom pełniej zrozumieć zwroty i wyrażenia pojawiające się w opowiadaniu.

➤ zastosowanie **elementów otoczenia**

Do prezentacji słownictwa nauczyciel może wykorzystać rzeczywiste przedmioty, takie jak zabawki, meble czy przybory szkolne. Lekcja w plenerze stwarza okazję do zapoznania dzieci z takimi słowami jak *tree, grass, flower, sand, etc.* Kosz smakowicie wyglądających i pachnących owoców lub warzyw będzie bardziej atrakcyjną pomocą dydaktyczną niż karty obrazkowe. Przy nauce słów określających cechy fizyczne lub elementy ubioru bardzo pomocni mogą okazać się sami uczniowie.

Utrwalanie słownictwa

Nauczyciel może korzystać z wielu tradycyjnych zabaw i gier, które pomogą dzieciom utrwalić poznane słownictwo. Może też stosować wariacje gotowych gier, dopasowując ich zasady do konkretnych wymagań, lub samemu wymyślać zabawy językowe. Oto przykłady gier i zabaw tego typu:

➤ **głuchy telefon** (*Chinese whispers*)

Dzieci siadają w kręgu. Nauczyciel lub jeden z uczniów szepcze wybrane przez siebie słowo lub wyrażenie osobie siedzącej obok. Ta, również szeptem, przekazuje je dalej. Ostatnia osoba wypowiada usłyszane przez siebie hasło.

➤ **zgadywanka** (*Hide the flashcards*)

Spośród kilku kart obrazkowych, z którymi dzieci uprzednio się zapoznali, nauczyciel chowa jedną za plecy. Dzieci muszą odgadnąć, która karta została schowana, podając odpowiednie słowo. Potem nauczyciel chowa następne, aż dojdzie do wniosku, że dzieci wystarczająco dobrze opanowały słowa.

➤ **kółko i krzyżyk** (*Noughts and crosses*)

Nauczyciel rysuje na tablicy planszę do gry w kółko i krzyżyk. Plansza składa się z dziewięciu pól (po trzy w każdym rzędzie). Nauczyciel pokazuje dzieciom dziewięć kart obrazkowych ilustrujących słownictwo wcześniej poznane. Dzieci wspólnie przypominają sobie słowa związane z kartami. Następnie nauczyciel umieszcza w każdym polu planszy jedną kartę, obrazkiem do tablicy. Każde pole ma przyporządkowaną cyfrę 1-9. Nauczyciel dzieli klasę na dwie grupy: *You are noughts./You are crosses*. Pierwsza grupa wybiera pole, podając odpowiednią liczbę. Nauczyciel odwraca kartę na wskazanym polu i pyta: *What's this?* Jeśli dzieci udzielą poprawnej odpowiedzi, stawiają na danym polu swój znak: krzyżyk lub kółko.

➤ **Memory**

Dzieci grają w tę grę w grupach 3-4 osobowych. Liczba rozkładanych kart (mogą to być karty gotowe lub skopiowane przez nauczyciela i wycięte przez dzieci) zależy od poziomu znajomości języka graczy. Karty są ułożone obrazkami w dół. Zadaniem grających jest odnaleźć pary obrazków. Mogą to być rymujące się słowa, słowa o znaczeniu podobnym lub przeciwnym, przedmioty uzupełniające się, itd. Dzieci odkrywają kolejno po dwie karty. Jeśli odkryte karty nie stanowią pary, należy je z powrotem odwrócić i pozostawić na miejscu. Jeśli stanowią parę, gracz je zabiera, mówiąc głośno, co przedstawiają. Wygrywa ten, kto zbierze najwięcej par.

➤ **Piotruś**

Gra ta, podobnie jak Memory, też polega na gromadzeniu kart parami. Zasadę łączenia kart w pary również można dostosować do konkretnych elementów językowych. Ciekawym rozwiązaniem jest odwrócenie reguł dotyczących zwycięstwa: wygrywa ten, kto zostanie z kartą w ręku.

3.3.3 Propozycje gier i zabaw

Gry i zabawy służą do doskonalenia różnych sprawności umysłowych, takich jak spostrzegawczość, uwaga, pamięć, umiejętność analizy i syntezy wzrokowej, zdolność porównywania i klasyfikowania. Stwarzają tym samym okazję do logicznego myślenia. Oprócz wartości edukacyjnych niosą ze sobą również wartości wychowawcze. Uczą zdrowej rywalizacji, pracy w drużynie i umiejętności przegrywania. Aby zabawa była dla dzieci ciekawa, powinna zawierać jak najwięcej elementów aktywizujących. Szczególnie użyteczne są zabawy w grupach o zróżnicowanym wieku i możliwościach uczestników. Stwarzają one okazję do wzajemnej pomocy i integracji.

Zabawy ruchowe

➤ **Say Hello with your hand (foot, nose)!**

Gra utrwalająca słownictwo dotyczące części ciała Nauczyciel wydaje kolejno polecenia. Dzieci witają się w różny sposób. Podają sobie ręce, dotykają się stopami, łokciami lub nosami. Mówią przy tym: *Hello head! Hello foot!* itd.

➤ **Now you are cars! Drive!**

Gra utrwalająca wybrane czasowniki oraz tryb rozkazujący. Nauczyciel wydaje polecenia, aby dzieci wcielały się w zwierzęta i przedmioty, oraz wykonywały różne czynności. (*Planes - Fly!, Balls - Bounce! Singers - sing!, Babies - Cry!*) itd.

➤ **It's stormy! Hide!**

Gra sprawdzająca zrozumienie przez dzieci określeń pogody. Dzieci ustawiają się wokół nauczyciela, tak by dobrze widziały, co za chwilę będzie robił. Nauczyciel mówi o pogodzie jednocześnie pokazując, jak można gestami i ruchami ją opisać.

- *It's cold.* – mówi, kuląc się z zimna.
- *It's hot.* – mówi, wachlując się ręką.
- *It's rainy.* – mówi, udając, że trzyma parasolkę.
- *It's windy.* – mówi, chwiejąc się i ostanając od wiatru.
- *It's sunny.* – mówi, zasłaniając oczy dłońmi przed słońcem.
- *It's stormy! Hide!* – mówi, kucając i zakrywając rękami głowę.

W innej wersji zabawy zamiast *Hide!* możemy krzyknąć *Run away!* Wówczas dzieci, słysząc to polecenie, powinny uciec pod ścianę.

➤ **A wardrobe flies!**

Gra ruchowa sprawdzająca rozumienie wybranych słów. Sprawdzamy, czy dzieci znają następujące słowa oznaczające latające zwierzęta lub przedmioty: *bird, plane, bee, parrot, helicopter, rocket, balloon, kite*. Jednocześnie pytamy o to, czy mogą wymienić inne zwierzęta lub przedmioty, które nie latają, jak np. *car, train, hamburger, doll, table*, itd. Następnie prosimy dzieci, by udawały, że latają, gdy słyszą zdanie *A plane flies* lub *A bee flies* i zatrzymywały się, gdy słyszą *A doll flies* lub *A train flies*.

➤ **Taboo**

Gra ruchowa, wykorzystująca piłkę. Dzieci stoją w kręgu i rzucają do siebie piłkę, podając różne angielskie słowa w wybranej kategorii, np. *Animals, Colours, Clothes*. W każdej kategorii dzieci wraz z nauczycielem wybierają jedno słowo taboo. Jeśli dziecko, do którego skierowana jest piłka, usłyszy słowo *taboo*, nie może złapać piłki.

Zabawy ćwiczące spostrzegawczość i umiejętność kojarzenia

➤ **Green tickets, please!**

Gra ćwicząca spostrzegawczość dzieci, znajomość nazw kolorów i umiejętność liczenia do 6. Przed zajęciami ustawiamy rzędy krzesłek, na każdym umieszczając kartkę z kolejną cyfrą od 1 do 6. W jednym rzędzie kartki są zielone, w drugim czerwone, w trzecim żółte, a w czwartym niebieskie. Rozdajemy dzieciom bileciki w czterech różnych kolorach (tych samych, co karteczki na krzesłach) z odpowiednią ilością kropek - od 1 do 6. Gdy dzieci wejdą do sali, mówimy na przykład: *Yellow tickets, please!* Wówczas wszystkie dzieci mające żółte bilety podchodzą do rzędu z żółtymi karteczkami i znajdują swoje miejsca po przeliczeniu kropek na bilecie. Przed zajęciem miejsca mówią np. *I've got number 5.*

➤ **A pig and a piggy bank**

Gra ćwicząca rozpoznawanie znanych dzieciom przedmiotów i łączenie ich w kategorie w zależności od tego, na jaką głoskę zaczyna się słowo. Przygotowujemy rysunki przedstawiające znane dzieciom przedmioty. Oto propozycja zestawu 30 ilustracji

- słowa zaczynające się od [p] *pig, piggy bank, pencil, pear, parrot, picture*
- słowa zaczynające się od [k] *car, cat, clock, kite, clown, carrot*
- słowa zaczynające się od [s] *star, sock, sweet, sun, swing, sun*
- słowa zaczynające się od [h] *hippo, hat, hamburger, head, hen, heart,*
- słowa zaczynające się od [d] *dog, door, duck, dice, dress, doll*

Grę zaczynamy od sprawdzenia, czy dzieci znają słowa, które się w niej pojawiają. Pokazując kolejne karty, pytamy dzieci *What's this?* Karty powinny być tak ułożone, by kolejno występowały te przedstawiające przedmioty, których nazwy zaczynają się od tego samego dźwięku. Karty z rysunkami przedstawiającymi przedmioty z zamieszczonej powyżej listy rozkładamy na podłodze. Ilość kart powinna być dostosowana do liczby dzieci. Prosimy pary dzieci, by, chodząc po klasie, zbierały obrazki tych przedmiotów, których nazwy zaczynają się od tego samego dźwięku. Jeśli dzieci jest więcej niż 10, możemy podwoić liczbę kart i przydzielić dwóm parom ten sam dźwięk. Grę wygrywa ta para dzieci, która najszybciej odnajdzie wszystkie wyrazy zaczynające się od danej głoski.

➤ **A car and a star**

Gra ćwicząca rozpoznawanie rymujących się słów. Przygotowujemy karty przedstawiające przedmioty, których nazwy się rymują. Oto propozycja zestawu 26 kart: *dog - frog, car - star, cat - hat, chair - bear, carrot - parrot, spoon - moon, head - bed, pen - hen, king - swing, cake - snake, duck - truck, lamp - stamp, flower - tower*. Pokazując dzieciom kolejne karty, sprawdzamy, czy znają nazwy przedmiotów, które się na nich znajdują. Zwracamy uwagę na to, że każde słowo ma swoją „rymującą się parę”. Rozdajemy karty dzieciom. Pytamy wybrane dzieci: *What have you got?*, oczekując odpowiedzi, np.: *I've got a king*. Gdy przećwiczymy już wszystkie słowa, poprośmy dzieci, by poszukały swojej pary. Gdy ją znajdą, niech podejść do nauczyciela i powiedzą, np.: *I've got a spoon and I've got a moon*.

Zabawy plastyczne i konstrukcyjne

➤ **Zabawa farbą**

Dzieci moczą palce w farbie, którą wcześniej nauczyciel umieszcza na kawałku tektury, po czym robią odciski na kartce papieru. Odcisk może być jeden lub więcej. Wokół odcisku/ów uczniowie rysują linię, tak by całość przypominała jakieś zwierzę. Po wykonaniu prac, dzieci pokazują swoje zwierzątka, pytając: *What's this?* Reszta zgaduje. *An elephant? A pig? Yes./No.*

➤ **Zabawa plasteliną**

Let's make a zoo. Dzieci otrzymują od nauczyciela polecenie ulepienia określonych zwierząt: *Make a giraffe, make an elephant*, etc. Po wykonaniu prac, na hasło nauczyciela: *Let's make a zoo*, dzieci kompletują ZOO, umieszczając zwierzęta w klatkach. Klatki mogą być wykonane z książek, pudełek, klocków, itp. Nauczyciel: *There's an elephant in the zoo*. (Dziecko, które wykonało słonia, umieszcza go w ZOO). *There are monkeys in the ZOO*. (Dzieci, które wykonały małpy, umieszczają je w ZOO).

➤ **Zabawa klockami**

Let's build a house. Nauczyciel dzieli dzieci na grupy. Każda grupa otrzymuje zestaw klocków oraz zadanie do wykonania. Nauczyciel: *Build a big house. / Build a little house. / Build a big ship. / Build a little ship./ etc.* Zabawę tę można przeprowadzić także w celu utrwalenia kolorów. Każda grupa dostaje zestaw klocków z przewagą danego koloru. Następnie nauczyciel objaśnia zadanie: *Build a blue house. / Build a red ship. / etc.* Po wykonaniu zadania, dzieci mogą przedstawić swoje prace: *It's a ship. A big ship. / It's a ship. It's little. / It's a blue house.*

➤ **Zabawa pamięciowa na bazie powyższego ćwiczenia**

Nauczyciel stawia zebrane prace w rzędzie. Jedno dziecko (ochotnik) opuszcza salę, bądź odwraca się plecami do nauczyciela. W tym czasie jedna praca zostaje schowana. Nauczyciel pyta: *What's missing?* Dziecko udziela odpowiedzi.

➤ **Zabawa rozsypanką**

Dzieci otrzymują koperty, w których znajdują się części układanki. Zadanie polega na ułożeniu rozsypanki i określeniu, co się na niej znajduje.

Zabawy przy muzyce

➤ ***Fingers - Dance!***

Przy akompaniamencie muzyki dzieci poruszają palcami, rękami, nogami, głową itd.

➤ ***Stop! Show!***

Nauczyciel włącza dowolną (odpowiednią dla dzieci) muzykę. Dzieci biegają po Sali, podskakują, tańczą. W pewnym momencie nauczyciel wyłącza muzykę, mówiąc *Stop! Show!* I pokazuje uczniom kartę obrazkową. Dzieci ilustrują wskazany obrazek za pomocą gestów lub odgłosów.

3.3 Praca na zajęciach

3.3.1 Podstawowe wyposażenie, materiały i pomoce dydaktyczne

Zajęcia angielskiego w przedszkolach lub oddziałach przedszkolnych w szkole podstawowej odbywają się zwykle w sali, w której dzieci mają także inne zajęcia. Warto jednak, by nauczyciel zadbał, aby w sali znalazły się przedmioty używane często w toku zajęć. Bardzo przydatne mogą się okazać kolorowe plakaty z ilustracjami bajek, historyjek, karty obrazkowe (tzw. *flashcards*), pacynki itp. Niezbędny będzie oczywiście odtwarzacz CD, a przydatny również odtwarzacz DVD lub komputer i rzutnik, umożliwiające wyświetlenie obrazów (np. animowanych historyjek) na dużym ekranie. Proponujemy, by nauczyciel angielskiego miał swój kącik z półką na dodatkowe materiały i prace dzieci. Można je przechowywać w teczkach. Warto również mieć pudło, w którym będziemy gromadzić często używane rekwizyty. Przyda się też tablica magnetyczna oraz flamaster lub kreda do rysowania na tablicy lub na podłodze czy chodniku, w przypadku lekcji w plenerze.

Nauczyciel uczący angielskiego w przedszkolu ma dużą swobodę w doborze pomocy ze względu na bogatą wyobraźnię dziecka, a także jego zamiłowanie do zabaw. Już samo otoczenie przedszkolne powinno być źródłem inspiracji dla nauczyciela. Stwarza możliwość wykorzystania zabawek, którymi dzieci bawią się na co dzień. Tak więc może to być misio lub piesek pomagający prowadzić lekcję, piłeczka, która posłuży do wielu ćwiczeń ruchowych, czy też klocki, które łatwo wykorzystać w zabawach konstrukcyjnych. Ponadto zabawki te mogą wielokrotnie zmieniać swe przeznaczenie i charakter, a to za sprawą bogatej wyobraźni dziecięcej. I tak lalka Zuzia szybko stanie się królową z bajki, piesek złym wilkiem, zaś piłeczka zatrutym jabłkiem. Dlatego właśnie praca z tak małymi dziećmi stwarza niezwykle możliwości zainteresowania uczniów zajęciami i rozbudzenia w nich chęci nauki języka.

Spośród innych **pomocy dydaktycznych**, które mogą okazać się przydatne w czasie lekcji najważniejsze, to:

- podręcznik / karty pracy
- książka nauczyciela
- zestaw płyt Audio CD do kursu angielskiego
- dodatkowe płyty z nagraniami angielskich piosenek, wierszyków, dialogów i historyjek
- dodatkowe książki wielkoformatowe (*Flip over Book*)
- dodatkowe książeczki dla dzieci (z serii *Macmillan Children's Readers*)
- zestawy ćwiczeń do kopiowania
- płyty DVD
- karty obrazkowe (*flashcards*)
- karty do historyjek (*story cards*)
- plakaty, plansze obrazkowe, maty do zabawy
- pacynki, maskotki

3.3.2 Organizacja zajęć

➤ stałe elementy

Zajęcia powinny mieć jasny dla dzieci przebieg i zawierać stałe etapy, takie jak powitanie (*hello routine*) i pożegnanie (*goodbye routine*). Można do tego celu wykorzystać wierszyki lub piosenki. Dobrze jest, by dzieci, śpiewając piosenkę, podały sobie w kółeczku ręce. Zajęcia może też zaczynać i kończyć miła maskotka, która dzieciom kojarzyć się będzie tylko z zajęciami z języka angielskiego.

➤ powtórki

Ponieważ jednym z najważniejszych elementów w nauce języka obcego jest ciągłe powtarzanie i cykliczne powracanie do treści występujących na wcześniejszych etapach nauki, część każdej lekcji powinna być poświęcona powtórkom. Daje to szansę na utrwalenie materiału, a jednocześnie dzieci przekonują się, jak wiele już się nauczyły. Są z tego dumne i stanowi to dla nich motywację do dalszego wysiłku. Powtarzanie nie musi być nudnym przepytaniem z wcześniej wprowadzanych słów czy zwrotów. Można przeprowadzać je w formie zabaw i gier, prosić, by dzieci śpiewały ulubione piosenki lub układały własne wierszyki „na kanwie” tych, które już znają.

➤ równowaga

Pamiętajmy, że dzieci mają dużą potrzebę ruchu i nie potrafią się skupiać na dłuższe okresy czasu. Zadania, które w trakcie zajęć wykonują, powinny mieć zmienny charakter. Te, które są statyczne, jak np. rysowanie czy łączenie elementów, powinny przeplatać się z tymi wymagającymi aktywności ruchowej (TPR). Czynności wymagające chwili namysłu (układanie elementów w logiczne sekwencje) - z ćwiczeniami relaksującymi (śpiewanie piosenki czy odgrywanie scenki).

3.3.3 Stosowanie języka ojczystego na zajęciach

Zwracając się do dzieci na lekcjach, powinniśmy używać jak najwięcej języka angielskiego. Zwroty, którymi operujemy, powinny być jak najprostsze i często się powtarzać. Jednakże stosowanie angielskiego nie wyklucza możliwości używania języka ojczystego w czasie zajęć. Możemy posłużyć się językiem polskim wtedy, gdy jest to konieczne. Przede wszystkim dlatego, że jest to wczesny etap nauki, dzieci nie potrafią jeszcze budować dłuższych wypowiedzi, ani też rozumieć bardziej skomplikowanych tekstów czy poleceń. Jeśli osoba ucząca angielskiego ściśle współpracuje z wychowawcą grupy, pewne treści dotyczące zajęć językowych można przekazać dzieciom po polsku poza lekcjami angielskiego. Dotyczy to na przykład pogadarek natury wychowawczej, które mogą odnosić się do sytuacji, tematów i tekstów, jakie pojawiły się na lekcji angielskiego. Można też przygotować dzieci do ćwiczenia polegającego na wysłuchaniu historyjki. Jeszcze przed lekcją angielskiego wychowawca pokazuje dzieciom plakat lub książkę z obrazkami ilustrującymi wybrane opowiadanie. Prosi, by dzieci spróbowały domyślić się i skomentować, co wydarzy się w danej historyjce. Takie przygotowanie pozwoli uczniom lepiej zrozumieć tekst nagrania, które usłyszą na lekcji angielskiego.

3.3.4 Korygowanie błędów w czasie zajęć

We wczesnym etapie nauki języka obcego dzieci popełniają liczne błędy. Pamiętajmy, że jest to całkowicie normalne. Nauczyciel słysząc błędy uczniów powinien wnioskować, co sprawia im największe kłopoty i w umiejętny sposób prowadzić do wyeliminowania najczęściej pojawiających się błędów. Nie zawsze musi to oznaczać natychmiastowe poprawianie ucznia, zwłaszcza, jeśli dziecko mówi wierszyk lub śpiewa piosenkę. Pamiętajmy, że najważniejszym celem nauki jest przekonanie ucznia, że język to przede wszystkim środek komunikacji. Jeśli więc dziecko odważy się mówić, nie stresujemy go niepotrzebnie. Chwalmy za najdrobniejsze nawet osiągnięcia, motywując do pracy. Poprawiamy w sposób dyskretny, używając błędnie wymówionego czy źle użytego słowa w innym kontekście. Jeśli więc dziecko powie *I'm like bananas*, powtórzmy *I like bananas too*.

3.3.5 Formy pracy

➤ **praca z całą grupą**

Praca z całą grupą umożliwia organizowanie zadań polegających na reagowaniu całym ciałem, chóralnym odtwarzaniu piosenek i wierszyków oraz gier i zabaw pozbawionych czynnika rywalizacji. Sprzyja ona początkowym etapom przyswajania danego materiału językowego i pozytywnie motywuje dzieci, które boją się samodzielnych działań i indywidualnych występów.

➤ **praca w drużynach**

Tę formę pracy stosuje się w ramach gier rywalizacyjnych (np. *noughts and crosses*). Dzięki niej dzieci uczą się współpracy w zespole, zasad pozytywnego współzawodnictwa, a także zdobywają umiejętność znoszenia porażki.

➤ **praca w grupach**

Organizując pracę w grupach kilkuosobowych, możemy przeprowadzić takie zadania jak: gry planszowe, gry w karty, zabawy konstrukcyjne i plastyczne, przygotowywanie mini-scenek, prace projektowe itp. Ta forma pracy uczy dzieci funkcjonowania w grupie, dzielenia się pomysłami, przestrzegania zasad współpracy i rywalizacji. Ponadto, działając w grupie, dziecko czuje się pewniejsze i bezpieczniejsze.

➤ **praca w parach**

Praca w parach stwarza okazje do organizowania ćwiczeń typu *role plays*, polegających na odgrywaniu krótkich scenek i dialogów.

➤ **praca indywidualna**

Praca indywidualna, to zazwyczaj praca związana z wypełnianiem różnych ćwiczeń w podręczniku lub na kartkach rozdanych przez nauczyciela (rysowanie, kolorowanie, uzupełnianie, łączenie, itp.). Jest to forma pracy, która idealnie nadaje się do utrwalania i testowania umiejętności uczniów.

4. Treści nauczania

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego, wprowadzona Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r., w obszarze „Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym”, nie precyzuje szczegółowych treści językowych, jakie dzieci powinny opanować w ramach przygotowania do posługiwania się językiem obcym. Poniższe treści nauczania należy zatem traktować jedynie jako propozycje, z których nauczyciel powinien wybrać te, które są najbardziej odpowiednie do danej grupy dzieci.

4.1. Obszary tematyczno - leksykalne

Zakres materiału leksykalnego wyznaczany jest przez tematy, bowiem w nauczaniu dzieci słowa powinny być wprowadzane w zestawach leksykalnych, co ułatwia im zapamiętanie nowo poznanych słów. Kryterium wyboru tematów powinny być zainteresowania dziecka, czyli przede wszystkim elementy z najbliższego otoczenia dziecka oraz świat fantazji i bajek. Poniżej zamieszczony został zestaw grup leksykalnych, które mogą być realizowane podczas nauczania języka angielskiego w przedszkolu. Zakres materiału, liczba i poziom trudności słów zależy od grupy wiekowej oraz poziomu podręcznika wykorzystywanego w danej grupie uczniów.

- kolory;
- liczby 1-10.
- członkowie rodziny;
- zabawki;
- zwierzęta;
- przybory szkolne;
- wyposażenie sali;
- części ciała;
- nazwy ubrań;
- artykuły żywnościowe;
- pomieszczenia w domu;
- sprzęty domowe;
- umiejętności umysłowe i ruchowe;
- stany emocjonalne i uczucia;
- codzienne czynności;
- pogoda;
- środki transportu;
- zawody;
- uroczystości i święta (elementy kultury anglosaskiej);
- bezpieczeństwo i recycling;
- świat magii i bajek.

4.2. Sytuacje i funkcje komunikacyjne

Porozumiewanie się w języku angielskim w różnych sytuacjach życia codziennego oraz wyrażanie swoich myśli i uczuć jest fundamentalnym celem nauczania języka obcego. Aby komunikacja mogła zaistnieć, uczniowie muszą posiadać podstawowe słownictwo, a także przydatne zwroty i wyrażenia funkcjonalne. Przykładowe funkcje komunikacyjne, które mogą być wprowadzane na etapie edukacji przedszkolnej to m.in.:

- Witanie się i żegnanie (*Hello, Hi, Goodbye, See you*)
- Prośenie i dziękowanie (*Give me ..., please, Come in, please, Thank you*)
- Przepraszanie i wybaczenie (*I'm sorry, Excuse me, It's O.K.*)
- Składanie życzeń okolicznościowych (*Merry Christmas, Happy Easter, Happy Birthday*)
- Przedstawianie siebie i innych (*I'm ..., My name is ..., This is ..., It's my mum*)
- Podawanie wieku (*I'm...*)
- Wypełnianie i wydawanie krótkich poleceń (*jump, clap your hands, open*).
- Identyfikowanie zwierząt, przedmiotów (*It's a tiger, This is a ball*)
- Identyfikowanie miejsca zamieszkania (*dom, pokój*)
- Opisywanie osób, zwierząt, przedmiotów (*He's tall, It's big, It's blue, It's got a tail*)
- Liczenie i stosowanie liczb od 1 do 10.
- Odpowiadanie na proste pytania dotyczące tożsamości i rzeczy posiadanych (*Who are you? What's your name? What's this? Who's this? Is it ...? Have you got ...?*)
- Wyrażanie uczuć i upodobań (*I like..., I love...*)
- Informowanie o stanach emocjonalnych (*I'm happy, I'm sad*)
- Odpowiadanie na pytania dotyczące pogody, pory roku (*It's raining, It's spring*)
- Wyrażanie umiejętności (*I can jump/I can't fly*)
- Opisywanie codziennych czynności (*I get up*)

4.3. Struktury gramatyczne

Dzieci w wieku przedszkolnym nie są w stanie zrozumieć reguł gramatycznych ani analizować danej konstrukcji. W nauczaniu gramatyki w przedszkolu należy skupić się na przyswajaniu struktur, bez ich analizowania. Struktury gramatyczne powinny stanowić narzędzie do użycia poznanego słownictwa, w celu wyrażenia swoich potrzeb, opinii, preferencji, zadania pytań, opisanie pewnych cech przedmiotów itp. Formy gramatyczne stanowią integralną część języka i są przez dzieci przyswajane w naturalny sposób, tak samo jak nowe słowa czy zwroty.

Przykładowe struktury gramatyczne, które mogą być wprowadzane na etapie edukacji przedszkolnej to m.in.:

- Czasowniki:
 - *be*
 - *have got*
 - *can*
- Tryb rozkazujący
- Czas Present Simple - czynności codzienne
- Czas Present Continuous

- Rzeczowniki:
 - Nazwy własne
 - Liczba pojedyncza
 - Liczba mnoga regularna
- Przymiotniki:
 - kolory, wiek, rozmiar
 - przymiotnik dzierżawczy: *my, your (his, her)*
- Liczebniki: 1-10
- Zaimki:
 - osobowe: *I, you, she, he, it, we, they*
 - wskazujące: *this, that*
 - pytajne: *what, who, where, when, how*
- Przyimki: *in, on*

5. Opis osiągnięć ucznia

W okresie edukacji przedszkolnej dziecko zdobywa dużo nowych umiejętności, również w zakresie nauki języka angielskiego – poznaje wiele nowych słów i struktur, nabywa umiejętności rozumienia ze słuchu oraz bardzo podstawowego porozumiewania się (komunikacja ustna). Osiągnięcia poszczególnych dzieci są oczywiście zróżnicowane; każde dziecko rozwija i uczy się w swoim tempie, które zależy od wielu czynników, m.in. osobowości dziecka, jego preferencji w uczeniu się czy liczby zadań poświęconych na rozwijanie kompetencji językowych. Podane poniżej osiągnięcia uczniów odnoszą się do umiejętności, jakie dzieci zazwyczaj zdobywają na koniec etapu przedszkolnego.

Wiedza

Dziecko kończące wychowanie przedszkolne:

- rozpoznaje i nazywa w języku obcym pewne obiekty w najbliższym otoczeniu
- potrafi klasyfikować słowa w zestawy tematyczne
- potrafi podać przymiotniki o przeciwnym znaczeniu
- rozumie i wykorzystuje w zabawach proste struktury gramatyczne.

Umiejętności

Dziecko kończące wychowanie przedszkolne:

- potrafi rozpoznać brzmienie i melodię języka angielskiego
- rozumie proste polecenia nauczyciela i właściwie, werbalnie lub pozawerbalnie, na nie reaguje
- powtarza proste zwroty często używane w klasie
- używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności
- rozpoznaje i recytuje wierszyki i rymowanki, śpiewa piosenki z repertuaru dziecięcego
- rozumie sens opowiedzianych historyjek, gdy są wspierane obrazkami, gestami, przedmiotami
- odgrywa krótkie scenki ćwiczone na zajęciach.

Samodzielność w uczeniu się

Dziecko kończące wychowanie przedszkolne:

- rozumie potrzebę uczenia się języka angielskiego
- jest wrażliwe na melodię języka angielskiego
- potrafi zrozumieć znaczenie słów z kontekstu (w piosence, historyjce, bajce)
- chętnie bierze udział w zajęciach i sam podejmuje wolę wykonania zadania.

6. Ocena pracy i osiągnięć ucznia

6.1 Ocena globalna

Monitorowanie postępów dzieci to niezwykle istotna część pracy nauczyciela, również uczącego języka angielskiego w przedszkolu. Systematyczne rejestrowanie postępów dziecka pozwoli nauczycielowi obserwować zarówno efekty ściśle językowe (liczba zapamiętanych słów i zwrotów, wymowa czy prawidłowość wypowiedzi), jak i elementy pozajęzykowe (umiejętność słuchania i wykonywania poleceń, pracy w parach i w grupach, chęć niesienia pomocy innym, itd.). Warto, by nauczyciel, który zwykle uczy wiele grup, miał do dyspozycji arkusz ułatwiający mu zapisywanie osiągnięć swoich uczniów. Autorzy niektórych kursów języka angielskiego dla dzieci umieszczają w książce dla nauczyciela arkusze ewaluacyjne dostosowane do materiałów kursowych.

Przykładowa karta obserwacji umiejętności dziecka może wyglądać tak:

Ocena umiejętności dziecka

Imię i nazwisko dziecka:
za okres od do

Umiejętność dziecka	Stopień opanowania umiejętności
Rozumie polecenia nauczyciela	
Umie wskazać i nazwać przybory szkolne	
Umie liczyć od 1 do 5	
Bierze aktywny udział w zabawach	
Śpiewa piosenki i recytuje rymowanki	
Uczestniczy w pracach językowo-plastycznych	

Sposób zaznaczania, w jakim stopniu dziecko opanowało daną sprawność, ile zna już słów czy wyrażeń, może być bardzo różny. Jeśli nauczyciel używa arkusza do przekazywania informacji o dzieciach, radzimy zastosować system, który nie będzie zbyt ostro dzielił dzieci pod względem umiejętności. Jedną z propozycji może być zastosowanie trzech kolorów symbolizujących trzy poziomy osiągnięć dziecka: **zielony** dla poziomu bardzo dobrego, **pomarańczowy** dla średniego i **czerwony** dla najniższego.

W kontaktach z rodzicami najlepiej jest stosować tak zwaną ocenę opisową, ujmując w niej wszystkie istotne elementy i podkreślając jak najsilniej osiągnięcia dziecka.

Oto przykład oceny opisowej:

Ania chętnie uczestniczy w zajęciach angielskiego. Umie już witać się i żegnać po angielsku. Czasem ma kłopoty ze skupieniem się i wtedy czuje się trochę zagubiona. Bardzo lubi śpiewać i grać w gry ruchowe. Doskonale radzi sobie z zapamiętywaniem krótkich rymowanek. Ma kłopoty z samodzielną pracą, lecz doskonale czuje się w zespole. Ania ma trudności w zrozumieniu niektórych poleceń nauczyciela. Zbyt szybko się zniechęca, gdy coś jej się nie udaje. Nie zawsze potrafi poprawnie powtórzyć wypowiedź nauczyciela, zwłaszcza, gdy jest ona nieco dłuższa. Byłoby dobrze, gdyby Ania słuchała w domu płyty z nagraniami tekstów z książki.

Warto również, aby nauczyciel języka angielskiego przekazywał rodzicom swoich uczniów wskazówki, jak mogą oni wspierać swoje dzieci w nauce języka. Rodzice powinni zachęcać dziecko do mówienia w języku obcym, ale nigdy go do tego nie zmuszać. Rodzice mogą też poprosić dziecko o zaśpiewanie piosenki, której dziecko nauczyło się na zajęciach języka angielskiego w przedszkolu lub opowiedzenie tego, co pamięta z historyjki – po polsku lub angielsku. Rodzice powinni mieć jednak świadomość, że dziecko może nie chcieć opowiadać o procesie swojej nauki, co nie znaczy, że nie rozwija swoich umiejętności językowych, jak również o tym, że proces uczenia się języka angielskiego przebiega stopniowo i nie od razu w pierwszych miesiącach nauki dziecko zacznie używać angielskich słów czy wyrażeń.

6.2 Ocena w czasie zajęć

Dziecko w wieku przedszkolnym czerpie motywację do nauki języka przede wszystkim z samych zajęć, jeśli są one wystarczająco atrakcyjne. Dodatkową zachętę do pracy może stanowić nagroda. Nauczyciel nie powinien jednak wynagradzać dzieci za ich osiągnięcia, lecz za wysiłek. Dzięki temu uczniowie, którym nauka sprawia trudności, mają szansę czuć się docenieni. Poza tym, warto pamiętać, że o wiele cenniejszy od samej nagrody jest dla dziecka fakt, że na nią zasłużyło, że jego starania zostały dostrzeżone. Decydując się na formę wynagrodzenia, nauczyciel może mieć na uwadze zamiłowanie dzieci do kolekcjonowania różnych przedmiotów. Doskonałą nagrodą za wysiłki przedszkolaka może być stempel z uśmiechniętą buźką. Tuż przed końcem każdej lekcji, nauczyciel przystawia stempel w specjalnym zeszycie lub podręczniku tym dzieciom, które wyróżniały się aktywnością w czasie zajęć. W miarę upływu czasu i przy odpowiednich staraniach, dzieci gromadzą coraz więcej buziek. Pod koniec semestru każdy uczeń otrzymuje dyplom (*My English Certificate*), zaś osoby, które zgromadziły najwięcej buziek - specjalne wyróżnienie (medal, znaczek, książeczkę, maskotkę, itp.).

Bibliografia:

- Podstawa Programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego, Załącznik nr 1 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017r.
- James Asher, *Learning Another Language Through Action*, Sky Oaks Publications 1988
- Zofia Bogdanowicz, *Zabawy dydaktyczne dla przedszkoli*, WSiP, Warszawa 1990
- Hanna Komorowska, *Metodyka nauczania języków obcych*
- *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, red. M. Żebrowska, PWN, Warszawa 1977
- Wendy A. Scott, Lisbeth H. Ytreberg, *Teaching English to Children*, Longman, UK 1994
- David Vale, Anne Feunteun, *Teaching Children English*, CUP, UK 1995